

Κώστας Ράπτης

**Από τις αυτοκρατορίες στις δημοκρατίες
και τα «εθνικά» κράτη:**

**Πολιτικές, πολιτειακές και γεωπολιτικές
συνέπειες του Πρώτου Παγκοσμίου
Πολέμου στην Ευρώπη**

- Καταλυτική η επίδραση του Μεγάλου/Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918) για τη ριζική γεωπολιτική και πολιτειακή αναδιαμόρφωση προπάντων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης

- Στη θέση τριών μεγάλων αυτοκρατοριών, της Ρωσικής, της Γερμανικής και της Αυστροουγγαρίας, δημιουργήθηκαν εννέα νέα κράτη: **Αυστρία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία, Πολωνία, Γιουγκοσλαβία, Φινλανδία, Εσθονία, Λιθουανία και Λετονία.**

- Έθνη, που για αιώνες στερήθηκαν κρατικής υπόστασης, απελευθερώθηκαν. Στόχοι, που πριν τον πόλεμο έμοιαζαν ακατόρθωτοι, πραγματοποιήθηκαν στο τέλος του. Οι Τσέχοι, οι Σλοβάκοι, οι Κροάτες, οι Σλοβένοι, οι Πολωνοί της Γαλικίας και οι Ρουμάνοι της Τρανσυλβανίας χειραφετήθηκαν μετά από αιώνες αψβουργικής - αυστριακής ή ουγγρικής – κυριαρχίας.
- Το ίδιο ισχύει για τους λαούς της Βαλτικής, Εσθονούς, Λιθουανούς, Λετονούς, όπως και για τους Φινλανδούς που χειραφετήθηκαν από τη ρωσική κυριαρχία

- Η διάλυση των αυτοκρατοριών δεν προκάλεσε μόνο την επαναχάραξη συνόρων και τη δημιουργία νέων κρατών
- Συνοδεύτηκε από την εκθρόνιση και κατάργηση της μοναρχίας των

α) Ρομανώφ στη Ρωσία

β) των Αψβούργων στην Αυστροουγγαρία και

γ) των Χοεντσόλερν στη Γερμανία

- ανοίγοντας το δρόμο για την εγκαθίδρυση της αβασίλευτης δημοκρατίας, με δημοκρατικά συντάγματα και χορήγηση δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες, όπως στις νεοσύστατες Δημοκρατίες της Βαϊμάρης, της Τσεχοσλοβακίας, της Αυστρίας, της Ουγγαρίας και της Πολωνίας

- Πριν το 1914 πολύ λίγοι μπορούσαν να διανοηθούν το σύντομο τέλος των αυτοκρατοριών και των δυναστειών του

Πώς επέδρασε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος στην ταχεία αποσύνθεση και κατάρρευση των αυτοκρατοριών;

- **Για την Αυστροουγγαρία**

Ο συνδυασμός και η σωρευτική επίδραση των στρατιωτικών αποτυχιών στο βαλκανικό και το ιταλικό μέτωπο, της μεταστροφής του διεθνούς παράγοντα, δηλαδή των ΗΠΑ, της Βρετανίας και της Γαλλίας, της όξυνσης της εθνικιστικής αντιπαράθεσης που σοβούσε επί δεκαετίες, της διάρκειας του πολέμου, της δραματικής επιδείνωσης των επισιτιστικών συνθηκών, της κοινωνικής αναταραχής και του επαναστατικού πνεύματος κλόνισαν ανεπανόρθωτα τη συνοχή και υπονόμισαν τη βιωσιμότητα της Αυστροουγγαρίας τους τελευταίους μήνες του πολέμου.

Τί επέφερε η κατάρρευση μιας αυτοκρατορίας;
Στην περίπτωση της Αψβουργικής Μοναρχίας, π.χ.

- Η αυλική αριστοκρατία, η υψηλή υπαλληλία και το σώμα των αξιωματικών, παραδοσιακές αρχηγείες και στυλοβάτες του αψβουργικού στέμματος, εξέλιπαν ως αυτοκρατορικοί θεσμοί, σε ένα κλίμα γενικής απαξίωσης και λαϊκής κατακραυγής. Η εκδίωξη των Αψβούργων από τη χώρα και η κατάργηση των τίτλων ευγενείας στην Αυστρία με τον αντι-αψβουργικό νόμο της 3^{ης} Απριλίου 1919 δείχνουν τη βούληση της δημοκρατίας να εξοβελίσει οριστικά θεσμούς και σύμβολα της αυτοκρατορικής περιόδου.
- [Αντίστοιχες εξελίξεις στη Γερμανία και τη Ρωσία]

Τα δημοκρατικά καθεστώτα αμύνονται, 1919-1933

ΠΗΓΗ: The Penguin Atlas
of world history

Νέες πολιτικές συνθήκες μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

- Επιδράσεις της Φεβρουαριανής και της Οκτωβριανής Επανάστασης του 1917 στη Ρωσία
- Επαναστατικό κλίμα
- Ενίσχυση της σοσιαλδημοκρατίας/ίδρυση κομμουνιστικών κομμάτων
- Άνοδος κομματικού συστήματος
- Φιλεργατικές μεταρρυθμίσεις και αναδασμοί γης

- Φόβοι και αντιδράσεις του πολιτικού και κοινωνικού κατεστημένου ως προάγγελος μελλοντικών πολιτικών εκτροπών και εξελίξεων
- (δικτατορίες, φασισμός, κλπ.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

για τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο

- **Ελληνόγλωσση (μεταφρασμένη στα ελληνικά)**
- Έλλη Λεμονίδου, ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918). Ιστορία μιας οικουμενικής καταστροφής, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2020
- Έ. Λεμονίδου, «Ιστορία και Μνήμη του Μεγάλου Πολέμου», στο Γ. Κόκκινος, Έ. Λεμονίδου, Π. Κιμουρτζής, Σ. Ντάλης, Ιστορικά τραύματα και ευρωπαϊκή ιδέα. Από τη φρίκη των πολέμων και των ολοκληρωτισμών στο όραμα της ενοποίησης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2016, σ. 17-104
- P. M. Bell, Τα αίτια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2002
- Christopher Clark, Οι Υπνοβάτες. Πώς η Ευρώπη πήγε στον πόλεμο το 1914, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2014

Marc Ferro, *Ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος 1914-1918*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1993

Niall Ferguson, *Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος*, Ιωλκός, Αθήνα 2008

Robert Gerwarth & Erez Manels (επιμ.), *Αυτοκρατορίες σε πόλεμο 1911–1923*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2014

Robert Gerwarth, *Οι ηττημένοι. Γιατί δεν τελείωσε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, 1917-1923*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2018

Michael Howard, *Ο ρόλος του πολέμου στη Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία*, Ποιότητα, Αθήνα 2000

Michael Howard, *Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος*, Θύραθεν, Θεσσαλονίκη 2004

Margaret Macmillan, *Οι Ειρηνοποιοί*, Θεμέλιο 2005

Norman Stone, *Συνοπτική Ιστορία του Πρώτου παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 2010

Ξενόγλωσση

C.J. Bartlett, *The Global Conflict. The international rivalry of the great powers, 1880-1970*, Longman, Λονδίνο/N. Υόρκη 1984

Stephen Broadberry and Mark Harrison (επιμ.), *The Economics of World War I*, CUP 2005

Robert E. Bunselmeyer, *The cost of the War 1914-1919*, Archon Books 1975

Marc Cornwall (επιμ.), *The Last Years of Austria-Hungary*, Exeter University Press 2002

Nicole A. Dombrowski (επιμ.), *Women and War in the Twentieth Century*, N. Υόρκη/Λονδίνο 1999

Gerd Hardach, *The First World War 1914-1918*, Penguin Books 1987

Georg Haupt, *Socialism and the Great War*, Οξφόρδη 1972

H. W. Koch (επιμ.), *The Origins of the First World War*, MacMillan 1972

Jack Roth (επιμ.), *World War I. A Turning Point in Modern History*, Ν. Υόρκη 1967

David Stevenson, *The First World War and International Politics*, Oxford UP 1988

Gerhard Schulz, *Revolutions and Peace Treaties 1917-1920*, Λονδίνο 1972

A.J.P. Taylor, *The Struggle for Mastery in Europe 1848-1918*, Oxford UP, Οξφόρδη 1971.

A.J.P. Taylor, [*The First World War : an illustrated history*](#), Penguin, Λονδίνο 1966

[Jay Winter](#) (επιμ.), *The Cambridge History of First World War*, 3 τόμοι, 2014-2016